

УДК 7.072.2:904:7.031.1«632/633»

Д.В. КЕПІН

**Внесок О.С. Гущина у вивчення
первісного мистецтва**

У статті розглянуті педагогічна діяльність та праці російського вченого, доктора мистецтвознавства, професора Олександра Сергійовича Гущина (1902–1950)¹ з історії первісного мистецтва. Зазначено, що у багатьох відношеннях вони не втратили свого значення і сьогодні. Основні положення головної книги «Первобытное искусство» знаходять підтвердження у сучасній археології.

Ключові слова: первісне мистецтво, пам'ятки палеоліту, живопис, скульптура, хронологія.

Серед дослідників, хто обґрунтував власну концепцію витоків мистецтва, враховуючи досягнення археології та етнографії, почесне місце належить видатному російському вченому та педагогу, доктору мистецтвознавства, професору Олександру Сергійовичу Гущину (1902–1950), автору 70 фундаментальних друкованих наукових праць з історії та теорії всесвітнього мистецтва.

На жаль, серед вітчизняних мистецтвознавців і археологів останнім часом не згадуються й не аналізуються праці вченого, присвячені розгляду первісного мистецтва. Зокрема, мистецтвознавець В.І. Тимофієнко у своєму підручнику для студентів з історії архітектури стародавнього світу не згадує праці О.С. Гущина

з проблеми виникнення архітектури [1]. Архітектор Н.П. Польщікова у дисертаційному дослідженні та в монографії, які розглядають витoki і становлення архітектури України до утворення Київської Русі, також не називає роботи дослідника, присвячених означеній темі [2]. У нещодавно виданій монографії провідного археолога з історії первісного мистецтва Л.А. Яковлевої, яка базується на аналізі палеолітичних пам'яток території України, в розділі, що стосується вивчення первісного мистецтва у Європі, відсутнє прізвище О.С. Гущина [3].

Не можна сказати, що праці вченого з найдавнішого мистецтва раніше не були відомі українським фахівцям.

¹Фотографія взята із веб-сайту Санкт-Петербурзького державного академічного інституту живопису, скульптури та архітектури ім. І.Ю. Рєпіна Російської академії мистецтв (www.fi.spa.spb.net/index.php/about/person/39-gushin)

Посилання на його роботи знаходимо у археологів академіка П.П. Єфименка, І.Г. Шовкопляса та мистецтвознавця Б.Б. Лобановського [4].

Найбільше посилань на праці О.С. Гущина серед російських мистецтвознавців і археологів. Тут необхідно назвати академіка О.П. Окладнікова, З.О. Абрамову, Р.С. Васильєвського, Б.О. Фролова, А.К. Філіпова, О.О. Формозова, А.Д. Столяра, В.О. Семенова. При цьому О.П. Окладніков та З.О. Абрамова вважають праці О.С. Гущина з первісного мистецтва найсуттєвішими у світовому мистецтвознавстві, які не втратили своєї актуальності й сьогодні [5]. Білоруський археолог К.М. Полікарпович свого часу відзначив праці дослідника з історії первісної архітектури [6]. Суперечливу позицію у цьому відношенні займає А.Д. Столяр. У своїй докторській дисертації та відповідній книзі досить критично поставився до поглядів О.С. Гущина і вважає його праці застарілими і такими, що не витримують критики, зокрема гіпотеза «руки» – естампів «рук» при інтерпретації відповідних пізньопалеолітичних зображень, відкритих у печерах Франції та Іспанії [7]. Натомість син вченого Кирило Олександрович Гущин, також професор мистецтвознавства Санкт-Петербурзької Державної художньо-промислової академії ім. А.Л. Штігліна, у нарисі, присвяченого науковій діяльності свого батька наводить інше судження А.Д. Столяра: «...этой работе [«Происхождение искусства» (М. ; Л., 1937). – *авт.*] принадлежит совершенно особая роль в постановке в советской науке одной из краеугольных проблем истории мировой культуры – проблемы происхождения изобразительного искусства и его развития в верхнем палеолите <...> Книга А.С. Гущина составила существенную часть научной базы всей последующей разработки названной проблематики в нашей стране» [8].

Означене вище дозволяє ще раз повернутись до спадщини цього призабутого дослідника. Необхідно також зупинитись і на деяких фактах з біографії О.С. Гущина.

Батько майбутнього мистецтвознавця Сергій Ілліч Гущин (1858–1908) був відомим міським архітектором і художником Таганрога та П'ятигорська. Після закінчення П'ятигорської гімназії у 1921 р. О.С. Гущин вступив до Київського археологічного інституту, де 1924 р. був залишений в аспірантурі професора Л.А. Дінцеса й академіка Ф.І. Шміта. У 1925 р. вступив до Державного інституту історії мистецтв (Ленінград) і закінчив курс із програми Відділення образотворчого мистецтва, отримавши, таким чином, другу вищу освіту. В Інституті 1928 р. (за К.О. Гуциним, Ц.Г. Нессельштраус; за К.А. Кумпан – у 1929 р.) захистив дисертацію «Древнерусский звериный стиль». З 1929 до 1935 р. був дійсним членом Інституту та Завідуючим сектором історії образотворчого мистецтва. Одночасно в 1934 р. був старшим науковим співробітником і дійсним членом Державної Академії історії матеріальної культури. У 1930–1932 роках читав лекції з «Теорії

та соціології мистецтва» у ДШУ та з «Марксистської методології мистецтва» у Ленінградському інституті філології і літератури, працював одночасно редактором у Державному видавництві образотворчих мистецтв і у Видавництві Ленінградського відділення Спілки художників. Упродовж років викладав на Вищих державних курсах мистецтвознавства на мистецтвознавчому відділенні філологічного факультету Ленінградського державного університету та в ПЗОРАМ. З початку 1935 р. призначений завідувачем сектору історії образотворчого мистецтва Державного інституту мистецтвознавства (за К.О. Гуциним; за Ц.Г. Нессельштраус – Державного інституту історії мистецтв).

У 1936 р. розпочалася реорганізація закладу. Дослідник був переведений до Академії мистецтв. З 1 січня 1933 р. до 5 серпня 1944 р. навчальний заклад мав назву «Інститут живопису, скульптури та архітектури Всеросійської академії мистецтв». У 1944 р. перейменований на «Інститут живопису, скульптури та архітектури імені І.Ю. Рєпіна». Нині має назву «Санкт-Петербурзький державний академічний інститут живопису, скульптури та архітектури імені І.Ю. Рєпіна Російської академії мистецтв».

У 1937 р. О.С. Гуцин заснував і розробив структуру та навчальні програми факультету теорії та історії мистецтва. Того ж року затверджений у званні професора і очолив кафедру мистецтва стародавнього світу. До вересня 1938 р. був одночасно деканом факультету. Через хворобу серця залишив посаду декана і наступного року призначений завідувачем кафедри мистецтва середньовіччя та Нового часу, а також стає членом Ленінградського відділення Спілки художників. До початку Великої вітчизняної війни радянського народу на кафедрі Стародавнього світу читав курс «Первісне мистецтво», на кафедрі історії мистецтв середньовіччя та Нового часу – «Мистецтво Середньовіччя». Також вів семінарські заняття із західноєвропейського мистецтва для студентів II–III курсів спільно з М.В. Доброклонським. Викладав «Вступ до курсу вивчення історії мистецтва».

З початку війни був направлений Комітетом у справах мистецтв до Самарканда на посаду професора та завідуючого кафедри історії мистецтв Московського державного художнього інституту. В 1943 р. виступив у Москві на науковій конференції з доповіддю «Значение художественной культуры Древней Руси», яка розкривала основні положення його докторської дисертації «Народные основы искусства Древней Руси», що успішно захищена наступного року.

У 1946 р. в Академії мистецтв на V курсі факультету історії мистецтв О.С. Гуцин викладає курс «Історія естетичних вчень». Одночасно викладає і в Москві. Через хворобу серця у серпні 1948 р. вимушений був припинити викладацьку діяльність. На початку 1949 р. рішенням Президії Академії мистецтв СРСР запрошений для науково-дослідної роботи в Інститут історії мистецтв у Москві [9].

Перу О.С. Гущина належать наступні праці з історії первісного мистецтва: монографії «Искусство в доклассовом обществе» (М., 1935; розширений конспект лекцій для аспірантів Академії архітектури), «Происхождение искусства» (Л.; М., 1937); статті «Проблема происхождения архитектуры» (Архитектура СССР, 1939, № 11), «Первобытное искусство» у «Большой Советской энциклопедии / гл. ред. О.Ю. Шмидт» (М., 1939, Т. 44); розділ «Архитектура первобытно-общинного строя» у «Всеобщей истории архитектуры: у 2 т / гл. ред. М.Я. Гинзбург» (М., 1944, Т. I); переклад, передмова та примітки до книги: Н. Kühn «Die Kunst der Primitiveu» (1923) (Кюн Г. «Искусство первобытных народов», М.; Л., 1933). Натомість у книзі «Происхождение искусства», О.С. Гущин пише, що виданий переклад 1933 р. здійснено за таким виданням: Н. Kühn «Kunst und Kultur des Vorzeit Europas. Das Paläolithikum» (1929). Ознайомлення з оригіналами праць Г. Кюна дозволяє припустити, що О.С. Гущин при виданні книги 1933 р. об'єднав ці дві роботи вченого і зробив скорочений авторизований переклад.

При розгляді питань, пов'язаних із походженням мистецтва вчений у методологічному відношенні виходив з праць М.Г. Чернишевського «Эстетические отношения искусства к действительности» (1855), «Ancient Society, or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery. By Lewis H. Morgan. London, Macmillan and Co, 1877», Ф. Енгельса «Роль праці у процесі перетворення мавпи на людину» (1876), «Der Ursprung der Familie, des Privateigenthums und des stats» (Hottingen; Zürich, 1844), Г.В. Плеханова «Письма без адреса» (1899–1900).

Головною працею з первісного мистецтва вченого є монографія «Происхождение искусства», яка складається із семи глав і кольорових ілюстрацій, виконаних самим автором, як копії із книг західноєвропейських вчених. Уперше як для того часу О.С. Гущин узагальнив і систематизував усю наявну інформацію про найдавніші пам'ятки, відкриті на території колишнього СРСР та країн Західної та Центральної Європи, насамперед у Південній Франції та Північній Іспанії, а також усі наукові публікації щодо цієї теми, розглянув особливості первісної свідомості. У книзі «Происхождение искусства» вчений писав:

В основу разработки проблемы происхождения искусства сейчас должен быть положен, как мы думаем, не этнографический, а археологический материал, дающий нам ценнейшие данные о наиболее ранних ступенях развития искусства в доклассовом обществе, и притом в их наиболее «чистом», не осложненном случайными посторонними влияниями виде. Он должен быть восполнен сопоставлением его с другим источником – этнографическим материалом. Данные марксистского языкознания – палеонтология речи (Н.Я. Марр) <...> искусство в самой своей основе есть творческое осознание и претворение в образах активно познаваемой действительности, активной человеческой борьбы» [10].

Витоки художньої творчості сягають мустьєрського часу. Власне твори образотворчого мистецтва з'являються у пізньому палеоліті, в оріньякський період.

При класифікації творів пізньопалеолітичного мистецтва дослідник виходив з двох критеріїв: техніка виконання та сюжет. За технікою виконання вони поділяються на: живопис, рисунок, рельєф, круглу скульптуру. Вчений намагався виявити етапи розвитку у часі різних видів мистецтв. При цьому поділяв думку французького археолога, абата А. Брейля про поділ процесу розвитку живопису та рисунків на 5 фаз, враховуючи групи пам'яток. У той же час зазначає, що стилістичний розвиток палеолітичного мистецтва повинен будуватися за археологічною періодизацією пізнього палеоліту. Вважав, що стародавнім етапом був рисунок і живопис із круглою скульптурою і рельєфом; можливо двомірні зображення і рельєф є більш давніми, ніж кругла скульптура. Хронологічно давнім є образ тварини, за ним йде образ «руки», а потім образ жінки. Вчений був першим у науці, хто висловив здогад про поліхромність зображень у пізньопалеолітичному мистецтві (печера Фон-де-Гом, Франція). Також він припустив, що пізньопалеолітична людина була здатна до створення композицій у печерах (рельєфи Лоссель, Франція). Був першим із дослідників на теренах колишнього СРСР, хто розглянув техніку рисунка та розписів. Зокрема, припустив, що серед 44 відомих відбитків рук, відкритих у печері Кастильо (Північна Іспанія), 35 виконані лівою рукою. Враховуючи дані етнографа С.В. Іванова висунув гіпотезу про можливість виокремлювати твори мистецтва, виконані як чоловіком, так і жінкою. Поділяє гіпотезу археолога С.М. Замятніна про значення жіночих статуєток у ранньопервісній общині. Вчений першим серед найдавніших пам'яток, виокремив музичні інструменти та розглянув витoki мистецтва драматургічної гри та танцю. При цьому він частково був прибічником т.зв. теорії «магічного» походження мистецтва. Мистецтво палеоліту було наївно реалістичним.

Концепція О.С. Гущина з урахуванням новітніх даних була розвинена в роботах О.П. Окладнікова та А.К. Філіпова, присвячених первісному мистецтву [11]. Деякі ідеї вченого отримали підтвердження у другій половині 1960-х роках у роботах французького археолога й етнолога А. Леруа-Гурана та інших дослідників [12].

Поява різних форм мистецтва знаходяться у прямій залежності від соціально-економічного буття суспільств: їхніх форм господарювання та ставленням до оточуючого світу. За своєю сутністю палеолітичне мистецтво носить соціальний характер [13].

У питаннях розгляду історії найдавнішого архітектури О.С. Гущин також використовує періодизацію Л. Моргана та Ф. Енгельса, враховуючи археологічну. Зародження елементів образотворчих мистецтв пов'язував з магічними уявленнями, культом предків, тотемічними образами. Появу архітектури як виду мистецтва вчений, услід за Ф. Енгельсом, відносить до античного часу. Розглянув особливості архітектурної композиції, класифікацію, конструктивні особливості давнього житлобудівництва, мегалітичних будівель та прийоми їх спорудження та облаштування. При розгляді будівельних прийомів дослідник залучив етно-

графічні дані щодо північноамериканських індіанців, народів Африки й Океанії. Для ранньопервісної общини О.С. Гущин виділив наступні типи жител: печера, кругла яма, вітровий заслін, курінь, землянка. Наприкінці неоліту з'являються колективні житла типу «довгих будинків» ірокезів, пуебло та виникають великі родові селища. Появу окремих культових будівель відніс до раннього залізного віку [14].

У перспективі О.С. Гущин мав намір розглянути виникнення художнього ритму, музики, театру, художнього письма, орнаменту, схематичні зображення палеолітичного мистецтва, а також підготувати багатотомне енциклопедичне видання з історії первісного мистецтва у країнах світу. Збереглися окремі розділи вченого з його виконаними ілюстраціями до цього фундаментального видання.

Концепція вченого лягла в основу багатотомного видання – підручника з історії мистецтва зарубіжних країн, підготовленого його учнями та послідовниками, яке регулярно видається з 1962 р. в Інституті живопису, скульптури та архітектури імені І.Ю. Рєпіна (Санкт-Петербурзькому державному академічному інституті живопису, скульптури та архітектури імені І.Ю. Рєпіна Російської академії мистецтв). Розділи з первісного мистецтва належать його учениці, кандидату мистецтвознавства, доценту І.В. Бозуновій-Пестряковій (1926–1992) [15].

Таким чином, праці О.С. Гущина з історії первісного мистецтва у багатьох аспектах не втратили свого значення і сьогодні та випередили свій час, що знаходить підтвердження в сучасній науці. У зв'язку з тим, що вони стали бібліографічною рідкістю, їх варто було б перевидати окремим виданням із академічним коментарем, враховуючи сучасні досягнення археологів у вивчення найдавнішого мистецтва.

Джерела та література

1. Тимофієнко В. І. Історія архітектури стародавнього світу: Підруч. для вузів / В. І. Тимофієнко. – К. : Наук. думка, 2006. – 512 с.
2. Польщикова Н. В. Розвиток і принципи становлення східнослов'янської архітектури (від пізнього палеоліту до епохи Київської Русі) : автореф. дис. ... канд. архіт. : 18.00.01 / Донбаська національна академія будівництва і архітектури МОН України. – Макіївка, 2013. – 19 с.; *Вона ж.* Строительство и архитектура Украины до образования Киевского государства / Н. В. Польщикова. – Одесса : Астропринт, 2002. – 160 с.
3. Яковлева Л. Найдавніше мистецтво України = l'Art des origines en Ukraine / Людмила Яковлева. – К. : «Стародавній Світ», 2013. – С. 13–30.
4. Ефименко П. П. Первобытное общество. Очерки по истории палеолитического времени. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. П. Ефименко. – К. : Изд-во АН УССР, 1953. – С. 403; *Лобановський Б. Б.* На скелях та в глибині печер. Бесіди про походження мистецтва і пам'ятки кам'яного віку / Б. Б. Лобановський. – К. : Рад. шк., 1971. – 144 с.; *Шовкопляс І. Г.* Мезинская стоянка. К истории Среднепровского бассейна в позднепалеолитическую эпоху / И. Г. Шовкопляс – К. : Наук. думка, 1965. – 328 с.
5. *Абрамова З. А.* Изображения человека в палеолитическом искусстве Евразии / З. А. Абрамова. – М. ; Л. : Наука, 1966. – С. 66–67; *Вона ж.* Палеолитическое искусство на территории СССР. Свод археологических источников / З. А. Абрамова. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1962. – С. 7; *Окладников А. П.* Утро искусства / А. П. Окладников. – Л. : Искусство, 1967. – С. 131–132.

6. *Поликарпович К. М.* Палеолит Верхнего Поднепровья / *К. М. Поликарпович.* – Минск : Наука и техника, 1968. – С. 16.
7. *Столяр А. Д.* Происхождение изобразительного искусства Евразии в историко-археологическом освещении : автореф. дис. ... докт. ист. наук / кафедра археологии исторического факультета ЛГУ имени А. А. Жданова. – Л., 1972. – С. 12; Він же. Происхождение изобразительного искусства / *А. Д. Столяр.* – М. : Искусство, 1985. – С. 59–61.
8. *Гуцин К. А.* Александр Сергеевич Гуцин (1902 – 1950). Краткий очерк жизни и деятельности / *К. А. Гуцин* // Российская академия художеств. Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина. К юбилею факультета теории и истории искусств Института имени И. Е. Репина. 75 лет / сост. и науч. ред. : *С. М. Грачева, Н. М. Леняшина, Н. С. Кутейникова, О. Л. Резницкая.* – СПб. : Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина, 2012. – С. 34.
9. *Арутюнян Ю. И.* Классическое искусство Запады в педагогической и искусствоведческой практике ФГИИ / *Ю. И. Арутюнян* // Международная научная конференция «Современные проблемы академического искусствоведческого образования», Санкт-Петербург, 9–11 октября 2012 года. Тезисы докладов. – СПб. : Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина, 2012. – С. 32–34; *Грачева С. М.* Российское академическое художественное образование в первой половине XX в.: апология традиции и проблемы современности / *С. М. Грачева* [Электронный ресурс]. – Режим доступу: www.ecqocman.hse.ru/data/2011/05/06/1268034456/15.pdf (назва з екрану 20.09.2014); *Кулман К. А.* Институт истории искусств на рубеже 1920-х – 1930-х гг. / *А. К. Кулман* [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pushkinskiydom.ru/Linkclick.aspx?fileticket=isfR.URS2-k%3D&tabid=10460> (назва з екрану 01.10.2014); *Нессельштраус Ц. Г.* Из истории факультета / *Ц. Г. Нессельштраус* // Российская академия художеств. Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина. К юбилею факультета теории и истории искусств Института имени И. Е. Репина. 75 лет / сост. и науч. ред. : *С. М. Грачева, Н. М. Леняшина, Н. С. Кутейникова, О. Л. Резницкая.* – СПб. : Санкт-Петербургский государственный академический институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина, 2012. – С. 8–16; *Шилов В. С.* Факультет теории и истории искусств. Страницы истории / *В. С. Шилов* // Там само. – С. 17–25;
10. *Гуцин А. С.* Происхождение искусства / *А. С. Гуцин.* – Л. ; М. : Искусство, 1937. – С. 18, 41–42.
11. *Окладников А. П.* Утро искусства / *А. П. Окладников.* – Л. : Искусство, 1967. – 136 с.; *Филиппов А. К.* Истоки и природа искусства палеолита : автореф. дис. ... докт. ист. наук : 07.00.06 / Ленинградское отделение Ин-та археологии АН СССР. – Л., 1991. – С. 9–10; *Филиппов А. К.* Происхождение изобразительного искусства / *А. К. Филиппов.* – СПб. : Ин-т истории материальной культуры РАН, 1997. – 104 с. – (Археологические изыскания. Вып. 5).
12. *Абрамова З. А.* Древнейшие формы изобразительного творчества (Археологический анализ палеолитического искусства) / *З. А. Абрамова* // Ранние формы искусства : сб. ст. – М. : Искусство, 1972. – С. 9–29; *La signification de L'art Rupestre Paléolithique: Méthode et applications. Thèse de Doctorat par Annette Laming-Emperaire.* – Paris : Editions A. et J. Picard et C1182, rue Bonaparte, 1962. – 426 p.; *Leroi-Gourhan A., Allain J. Lascaux Incounnu / Leroi-Gourhan A., Allain J.* – Paris : CNRS, 1979. – 381 p.
13. *Гуцин А.* Первобытное искусство / *А. Гуцин* // Большая Советская энциклопедия: В 66 т. / гл. ред. *О. Ю. Шмидт.* – М. : Гос. институт «Советская энциклопедия», ОГИЗ РСФСР 1939. – Т. 44 : ПАЛИЗА – ПЕРЕМЫЧКА. – С. 774–778; *Гуцин А.* Предисловие // *Кюн Г.* Искусство первобытных народов / *Г. Кюн.* – М. ; Л. : Искусство, 1933. – С. 3–14.
14. *Гуцин А. С.* Архитектура первобытно-общинного строя / *А. С. Гуцин* // Всеобщая история архитектуры : В 2-х т. / под общ. ред. *Д. Е. Аркина, Н. И. Брунова, М. Я. Гинзбурга* (гл. ред.), *Н. Я. Колли, И. Л. Маца.* – М. : Изд-во Академии архитектуры СССР, 1944. – Т. I. – С. 15–26 ; табл. 1–9.
15. *Бозунова И.* Искусство первобытного общества (эпоха бронзы и железа) : учеб. пособие для студентов факультета теории и истории искусств. Ч. 2 / *И. Бозунова* ; Академия художеств СССР.

Институт живописи, скульптуры и архитектуры им. И. Е. Репина Академии художеств СССР. – Л. : [б. и.], 1978. – 57 с.; *Бозунова И. В.* Искусство доклассового общества : учеб. пособие для студентов факультета теории и истории искусств / *И. В. Бозунова* ; Академия художеств СССР. Институт живописи, скульптуры и архитектуры им. И. Е. Репина Академии художеств СССР. – Л. : [б. и.], 1975. – 84 с.; Вона ж. Первобытное искусство / *И. В. Бозунова* // История искусства зарубежных стран: В 3-х т. / общ. ред. члена-корр. АН СССР М.В. Доброклонского. – М. : Изд-во «Изобразительное искусство», 1962 – 1964. – Т. 1. – С. 9–16; *Бозунова-Пестрякова И. В.* Первобытное искусство / *И. В. Бозунова-Пестрякова* // История искусства зарубежных стран. Первобытное общество, Древний Восток, Античность / под ред. члена-корр. АН СССР М. В. Доброклонского и А. П. Чубовой. – 3-е изд., доп. – М. : Изд-во «Изобразительное искусство», 1979. – С. 10–13.

Кетин Д.В. Вклад А.С. Гушина в изучение первобытного искусства

В статье рассмотрены педагогическая деятельность и труды российского ученого, доктора искусствоведения, профессора Александра Сергеевича Гушина (1902–1950) по истории первобытного искусства. Отмечено, что во многих отношениях они не потеряли своего значения и сегодня. Основные положения главной книги «Первобытное искусство» находит подтверждение в современной археологии.

Ключевые слова: первобытное искусство, памятники палеолита, живопись, скульптура, хронология.

Кетин Д.В. The contribution of A. S. Hushchyn in study of Prehistoric Art

In the article the pedagogical activities and works of the Russian scientist, doctor of art criticism, Professor Olexander Serhiyovych Hushchyn (1902–1950) on the history of Primitive Art. Noted, that in many relations, they have not lost their importance today. The main book «Prehistoric Art» was reflected in modern archaeology.

Key words: Prehistoric Art, Palaeolithic monuments, painting, sculpture, chronology.

Подано до друку: 27.10.2014 р.

УДК 929:81:94:902

A.G. KUZMISHEV

E.R. von Stern: philologist, historian, archaeologist

In this article considers various aspects of the scientific works of the a prominent archaeologist of the end of XIX – beginning of XX century Ernst Romanovych von Stern (1859-1924 g), his archaeological, pedagogical, epigraphic and museum activities and biography.

Key words: personalities, E.R von Stern, history of science, history of archeology, Northern Black Sea region.

In the history of archaeological research, including in antiquity, late XIX - early XX century deservedly called the heyday of classical archeology. One of the outstanding personalities, who at that time was behind the formation and development of this discipline was a talented scientist, philologist, historian and archaeologist Ernest R. von Stern (1859-1924).

About E.R. Stern personality and his role in the development of domestic archeology was written several studies, which can be divided into four chronological periods.

The first period (covering the beginning of XX century) are lifetime publication that describes E.R. Stern scientific works [1], and describes some of the results of scientific activities and achievements of this researcher [2].